

Norges Røde Kors - Innspill til langtidsplan for forsvarssektoren

Norges Røde Kors ble anerkjent gjennom kongelige resolusjoner som støtteaktør for norske myndigheter på det humanitære området i krigstid og fredstid i henholdsvis 1905 og 2009.

Samtidig med å være støtteaktør i krigstid, er Røde Kors også en stor frivillig humanitær organisasjon, med rundt 42'000 frivillige, stor del er aktive på beredskapsfeltet. Det innebærer at all virksomhet skal drives i samsvar med Den internasjonale Røde Kors- og Røde Halvmåne-bevegelsens syv grunnprinsipper.

Røde Kors jobber tett med Forsvaret om formidling av krigens folkerett. Dette gjøres gjennom undervisning, konferanser og deltakelse på forsvars- og totalforsvarsøvelser. Vi har også en løpende dialog om aktuelle problemstillinger innenfor krigens folkerett og norske forpliktelser.

I arbeidet med ny langtidsplan for forsvarssektoren er det særlig fem punkter som må prioriteres:

1. Opplæring i krigens folkerett

Krigens folkerett er det viktigste bolverket det internasjonale samfunnet har for å sikre størst mulig humanitet i krig, herunder beskyttelse av sivilbefolkningen og soldater. Røde Kors mener at en styrket opplæring i krigens folkerett må være en sentral del av den obligatoriske utdanningen av soldater i Forsvaret og at langtidsplanen legger tydelige føringer for dette.

Undersøkelser gjennomført av Røde Kors i samarbeid med Forsvarsdepartementet om kunnskapen i krigens folkerett antyder at den må styrkes. Ombudsnemdas uttalelser på dette feltet må også tas på alvor. De menneskene som er betrodd med å bruke dødelig makt i statens navn har et krav på opplæring i disse regler. Ikke bare for å sikre at de ikke bryter regler, men også for å sikre at de kan være trygge på at deres handlinger er lovlige, noe som er av stor betydning i møtet med omverden i etterkant av en krig.

2. Særlige utfordringer knyttet til det sivil-militære samarbeidet og totalforsvaret

I det videre arbeidet med å utvikle totalforsvaret må det tas tydeligere utgangspunkt i kravene i krigens folkerett, særlig knyttet opp mot bruk av sivile i Forsvaret.

Det må sikres at:

1. alle som tjenestegjør i eller for Forsvaret i stillinger som innebærer direkte deltakelse i fiendtligheter gis status som stridende under væpnet konflikt. Viser også til anmodningsvedtaket fra Stortinget på dette feltet.
2. det kreves et minimum med opplæring om krigens folkerett for berørte aktører allerede i fredstid,
3. alle aktører og berørte mennesker informeres grundig rundt de konsekvenser som medfører direkte deltakelse i fiendtligheter og økt risiko på grunn av lovlig følgeskade.

3. Fast nasjonal beredskapsråd

Forsvarssjefens fagmilitære råd foreslår å gi Heimevernet en rolle i ledelse og koordinering av frivillig innsats. Røde Kors mener at dette er en feil vei å gå både av hensyn til distinksjonsprinsippet og med tanke på at det avviker fra kjente og etablerte samordningsmekanismer. Vi mener at en sammenhengende rådsstruktur fra kommune, gjennom statsforvalter til det sentrale forvaltningsnivået også må være utgangspunktet for samordning og koordinering i væpnet konflikt.

4. Autonome våpensystemer

Den internasjonale Røde Kors-komiteens president nylig uttalte seg sammen med FNs Generalsekretær for å oppfordre stater til å forhandle regler på det feltet. Det i seg selv understreker alvoret av temaet. Røde Kors mener at autonome våpensystemer reiser etiske, humanitære og rettslige utfordringer og at det trengs et nytt sett med bindene regler som må forhandles blant stater. Soldater, men også forsvars-industrien trenger tydelige regler og rammer og FD må gjøre sitt for å skaffe de. Det samme gjelder også andre nye teknologier, samt cyber og rom.

5. Operasjonalisering av politiske erklæringer

Norge har forpliktet seg politisk til å innlemme i regler til Forsvaret som har som mål «å begrense eller avstå fra bruk av eksplosive våpen i befolkede områder, etter behov». Det må innarbeides slike politiske forpliktelser i prosedyrer og doktriner. I tillegg må det sikres for en bra implementering av «Safe Schools deklarasjon» om å unngå militær bruk av skole og utdanningsbygg, som også særlig gjelder øvelser. Det har man jobbet for internasjonalt, og arbeidet må gjenspeiles nasjonalt.